

TICCIH2009-KONFERENSSI FREIBERGISSÄ

GLÜCK AUF – LYKKYÄ TYKÖ!

Tuija Mikkonen & Seija Linnanmäki

TICCIH (The International Committee for the Conservation of Industrial Heritage, www.ticcih.org) järjestää kolmen vuoden välein yleiskokouksen ja laajan konferenssin. Vuoden 2009 konferenssi pidettiin itäisessä Saksassa Freibergissä (www.ticcih2009.de). Noin 40 000 asukkaan pieni Freibergin kaupunki lähellä Dresdeniä on vuosisatojen ajan ollut kaivosteollisuuden keskus.

Vuonna 1765 perustettu yliopisto, Bergakademie, sittemmin teknilliseksi yliopistoksi muutettu opinahjo kouluttaa yhä kaivosalan ammattilaisia. Ainoana maailmassa Freibergin teknillisessä yliopistossa voi suorittaa kandidaatin ja maisterin tutkinnon pääaineenaan teollisuusarkeologia (www.wiwi.tu-freiberg.de/iwtg). Koulutusohjelman on luonut professori Helmuth Albrecht, joka joukkoineen toimi myös konferenssin isäntänä.

TALOUS JA EKOLOGIA

Freibergin konferenssin pääteemat olivat talous ja ekologia. Teollisuuden päästöt maaperässä ja vesistöissä aiheuttavat ekologisia ongelmia, mutta myös tyhjiksi jääneet tehdasrakennukset saattavat muodostua rasisitteeksi ympäristölle. Teollisuustoiminnan siirtyessä pois ja työpaikkojen näin vähentyessä syntyy taloudellisia ongelmia niin yksilötasolla kuin yhteiskunnallisestikin.

Konferenssin pääteemojen lisäksi lukuisia muita ajankohtaisia kysymyksiä pohdittiin kymmenissä työryhmissä ja istunnoissa. Noin 300-päinen osallistujajoukko koostui akateemisista tutkijoista, museotyöntekijöistä, kulttuuriperintöviranomaisista, suunnittelijoista ja arkkitehteista eri puolilta maailmaa. Konferenssiin osallistui myös paljon opiskelijoita ja jatko-opiskelijoita. Aiempaa runsaampi osallistujajoukko Aasian maista toi konferenssiin aitoa kansainvälisyyttä. mAAN (modern Asia Architecture Network) tulee jatkossa toimimaan eräänä TICCIH:n yhteistyöpartnerina Aasiassa. Suomea edustivat konferenssissa Kimmo Antila, Seija Linnanmäki ja Tuija Mikkonen.

Konferenssin päätösistunnossa valittiin TICCIH:n uudeksi puheenjohtajaksi Patrick Martin Michiganin teknillisestä yliopistosta Yhdysvalloista. Hän astui väistyvän puheenjohtajan, Katalonian tekniikan museon johtajan Eusebi Casanellesin tilalle. Puheenjohtaja valittiin ensi kertaa Euroopan ulkopuolelta. Maantieteellisten etäisyyksien voittamiseksi Martin on ottanut käyttöön nettikokoukset.

TEOLLISUUSYMPÄRISTÖT KULTTUURIPERINTÖNÄ

Konferenssissa oli useita istuntoja, joissa hahmoteltiin teollisuusperinnölle uusia tulintoja. Istuntojen otsikot olivat kuitenkin osittain harhaanjohtavia. *Telling the whole story: new conceptual approaches* -ryhmässä esittelivät maisema-arkkitehdit uuden positiivisen kuvan muodostamista vanhoista kaivosalueista unohtaen kuitenkin alueen historian.

Unkarilaisen Györgyi Neméthin johtama ryhmä *Industrial Heritage from different Perspectives* pyrki avaamaan länsimaisen näkökulman vastapainoksi erilaisia totuuksia ja näkökulmia. Ryhmässä pohdittiin teollisuuskohteiden siistimisen ja säilyttämisen suhdetta. Täytyykö teollisuusympäristöt siivota kliinisen puhtaksi, että ne kelpaisivat uudelleenkäytettäviksi? Mikä on niiden todistusvoima puhdistuksen jälkeen?

Neméth arvosteli myös voimakkaasti brittinäkemyistä Englannin suuresta teollisesta vallankumouksesta teollisuushistorian nollapisteenä ja napana. Hän toi esille muitakin teollisia vallankumouksia ja ihmetteli, miksi esimerkiksi yhtään entisten sosialistimaiden neljästäkymmenestä uudesta, tyhjälle maalle rakennetusta teollisuuskaupungista (Eisenhüttenstadt, Nova Huta, Toljatti ym.) ei ole nostettu kansainväliseksi teollisuusmonumentiksi. Neméth epäili myös, etteivät länsimaissa kehitetyt *best practices* -menetelmät sovellu läntisen Euroopan ja Pohjois-Amerikan ulkopuolella käytettäviksi; arvo-maailma kun on melkoisen erilainen.

KOULUTUS TAKKUILEE

Tuija Mikkonen käsitteli puheenvuorossaan Torus-verkoston vuosina 2003–2005 järjestämää teollisuusperinnön koulutusta ja opetusta esimerkkinä kansainvälisille foorumeille. Vaikka kansainvälisen maisterikou-

Kaivosperinteet elävät Freibergissä. Entiset kaivosmiehet olivat pukeutuneet perinteisiin juhla-asuihin konferenssin avajaisissa Freibergin linnassa. Kuva: Tuija Mikkonen

lutuksen järjestämistä on suunniteltu jo pidemmän aikaa, ei sellaista kuitenkaan tunnu syntyvän italialais-ranskalais-portugalilaisen TPTI-kurssin (www.tpti.eu) lisäksi.

MAAILMAN TEOLLISUUSPERINTÖ

Maailmanperintökohteisiin ja niiden hoitoon paneutuva työryhmä keräsi laajaa kiinnostusta. Puolet esityksistä käsitteli vuori- ja kaivosteollisuuden kohteita, kuten Freibergin hopeakaivoskaupunkiin ja Erzgebirgen hiilikaivosalueelle hyvin sopikin. Useimpia puhujia tuntui viehättävän rakennetun teollisuusympäristön hyödyllisyys alkuperäisestä käytöstä poistettunakin. Uusien käyttötarkoitusten tuottamia menestystarinoita esiteltiin ylpeinä. Museokäyttö ei tunnu olevan kovinkaan yleistä; vain välttämättömimmät tilat otetaan näyttelytiloiksi ja ehkä tehtaan patruunan asuintalosta tehdään kotimuseo. Maailmanperintöalueille syntyy myös uusia rakennuksia erityisesti vierailijakeskuksiksi.

Erityisen tyytyväisiä puhujat olivat teollisuuskäytössä säilyneisiin rakennuksiin. Lorna Davidson New Lanark Trustista esitelti Skotlannissa New Lanarkissa (per. 1785)

vesivoimalasta rekonstruoitua sähköntuotantolaitosta. Lena Myrberg puolestaan kertoi Stora Enson tuottavan yhä punamultaa Falunin kuparikaivoksissa Keski-Ruotsissa. Alueen työväenasunnot pyritään pitämään asuinkäytössä. Stephen Hughesin mukaan Blaenavonissa Walesissa toimiva maailmanperintöalue nostaa lähitienoon asuntojen hintoja. Maailmanperintö-status luonain nostetta koko seudulle. Metsittymisen todettiin vaikeuttavan alueiden käyttöä kulttuurimatkailuun, sillä teollisuusalueille tyypilliset avoimet näkymät edellyttävät ahkeraa niittoa ja raivausta.

TAIDE JA TEOLLINEN VALLANKUMOUS

Ensimmäistä kertaa TICCIH:n historiasa taiteella oli oma ryhmänsä, joka olikin kovin suosittu. Kuulijoita oli koko päivän 60–70. Puolet esityksistä käsitteli perinteisiä taidehistoriallisia aiheita, kuten veistoksia, kuvataidetta ja elokuvaa, kuitenkin teollisuuden ja tehdastyön näkökulmasta. Hanne Abildgaard Tanskan työväenmuseosta totesi, että tehdastyön kuvaaminen on ollut yhteiskunnallisesti arveluttavana tai epäesteettisenä pidetty aihe, joka taidemuseoiden kokoelmissa loistaa poissaolollaan siitäkin huolimatta, että monet kuuluisat taiteilijat ja valokuvaajat ovat kuvanneet työympäristöjä ja työläisiä.

Marie Nisserin tapaustutkimuksen kohteena oli Ruotsin Södermanlandissa sijaitseva Julitan tykkitehdas (1627–1663) tai oikeastaan Allardt van Everdingen (1621–75) tehtaasta maalaama taulu, joka on Amsterdamin Rijksmuseumissa. Tykkitehtaasta ei ole mitään jäljellä, mutta maalaus kuvaa realistisesti rautatehtaan toimintaa.

Seija Linnanmäen esitys oli ryhmän ainoa, joka käsitteli restaurointia. Hän pohti taloteknisten laitteiden osuutta arkkitehtuurityylien luomisessa, niiden valmistusta massatuotteena ja huippumuotoiluna sekä

niiden merkitystä rakennusten käytettävyydelle. Talotekniikan kunnostamismahdollisuuksia varjostavat tänä päivänä rakennusten energiatehokkuuteen ja sisäilman laatuun kohdistuvat suuret vaatimukset.

Puolet taideryhmän esitelmöijistä käsitteli teollisuusarkkitehtuuria, tehdasrakennusten koristelua, lasimaalauksia ja ornamenttien symboliikkaa erityisesti sotien välisen ajan arkkitehtuurissa. Tšekin tasavallasta kaksi osallistujaa puhui lähes samasta asiasta: työläisveistoksista valtiollisen itsenäisyyden kuvaajina pankkien, ministeriöiden ja vakuutusyhtiöiden fasadeissa. Järjestäjät olisivat voineet valita vain toisen esitettäväksi. Katolinen kulttuurihistorioitsija kertoi kaivosmiesten suojeluspyhimyksen St Barbaran kunniaksi pidetyistä juhallisuuksista, joita on Saksojen yhdistymisen jälkeen elvytetty.

HAASTEITA TAMPEREELLE

Freibergin konferenssi oli kaikin puolin erittäin hyvin järjestetty. Siinä onkin haasteita Tampereelle, kun ensi kesän ICOHTEC-TICCIH-Worklab-konferenssia valmistellaan (www.tampere.fi/industrialpast2010/).

FT, KTM Tuija Mikkonen (tuija.mikkonen@nba.fi) on erikoistunut teollisuusperintöön ja kulttuuriympäristökysymyksiin. Hän toimii intendenttinä Museoviraston rakennushistorian osastolla.

FM, MA (Build. Cons.) Seija Linnanmäki (seija.linnanmaki@nba.fi) toimii tutkija-arkkitehtina Museoviraston rakennushistorian osastolla. Hän on erikoistunut restaurointikohteiden energiatehokkuus- ja sisäilmakysymyksiin.

¹ Glück auf! oli yleinen toivutus kaivoskuiluihin meneville kaivosmiehille. Tämä sanonta toistui ahkerasti konferenssipuheiden lopussa.